

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ЗАПИТИ РИНКУ ПРАЦІ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ НОВИХ СФЕР ЕКОНОМІКИ

THE NEEDS OF THE LABOR MARKET ON TRAINING SPECIALISTS OF NEW SECTORS OF THE ECONOMY

У статті проведено дослідження нових тенденцій в освітньому процесі, які доки вважаються альтернативними, але можуть бути використані у найближчій перспективі як результативні. Підкреслено, що з кожною новою технологічною революцією значний вплив на розвиток національної економіки здійснюють науково-технічний прогрес, процеси глобалізації та ускладнення системи господарських зв'язків між країнами. Охарактеризовано ринок праці України, наведено статистику функціонування закладів освіти. Наведено порівняння організацій залежно від впливу технічної та інституціональної середовища. Визначено пріоритети формування фахівців нових сфер національної економіки із застосуванням можливостей MOOC.
Ключові слова: економіка, фахівець, освіта, дистанційне навчання, конкуренція, революція, технологія.

В статье проведено исследование новых тенденций в образовательном процессе, которые пока считаются альтернативными, но могут быть использованы в перспективе как результативные. Подчеркнуто, что с каждой новой технологической революцией значительное влияние на развитие национальной экономики осуществляют научно-технический прогресс, процессы глобализации и усложнение системы хозяйственных связей между странами. Охарактеризован рынок труда Украины, приведена статистика функционирования учебных заведений. Приведено сравнение организаций в зависимости от влияния технической и институциональной среды. Определены приоритеты формирования специалистов новых сфер национальной экономики с применением возможностей MOOC.

Ключевые слова: экономика, специалист, образование, дистанционное обучение, конкуренция, революция, технология.

Research of new trends in learning process, which are thought alternative for now, but can be used in nearest perspective like effective are held in this article. It is underlined that with each new technological re+volution since-technology progress, processes of globalization and complication of economic communications has great influence on improvement of national economy. Modern universities underline their role in forming of future technologies and upbringing of future generations. Traditional education generally influenced on modern level of industrial development and technical progress. Despite further for getting the education on next generations with right complex of knowledge and skills; imperative of the question must be made before universities going to take part in further economic development of the country with forcing competitive bases. This article is devoted to answers on this question. For achieving the goal which is in this article Ukrainian labor market, there is a statistic of functioning of education institutions. Comparison of organizations depending from effect of technical and institutional environment. It is defined the priorities of forming of specialists in new spheres of national economy using MOOC abilities. In educating sphere governmental authorities ought to hold adjusted politics about preparing specialists in connection to needs of national economy, its technological improving, educational establishments financing conditions, rising of teaching and learning specialist's salary level, improving of governmental order for studding specialists on topical tendency forming methods of forming systems unbreakable education etc.

Key words: economy, expert, education, distance learning, competition, revolution, technology.

УДК 338.24.021.8

Авдєєва О.М.

аспірант

Донбаська державна
машинобудівна академія

Постановка проблеми. Тривала вітчизняна економічна криза позначається на всіх сферах суспільного буття. Ринок праці набув мінливих тенденцій через власне переформатування. В Україні виникли нові технології, господарський запит на фахівців нових компетенцій, професій. Ці процеси ускладнюються через загальносвітові тенденції міграції робочої сили та передумови, які їх визначають. Відповідно, для формування ринку освітніх послуг має бути, з одного боку, бажання абітурієнтів навчатися у вітчизняних вишах; з іншого боку, потенційні роботодавці мають стимулювати молодь через ВНЗ до отримання фаху. Це є одним з елементів корпоративної соціальної

відповідальності, про яку тільки почали говорити у бізнес-середовищі. Але кризові умови, в яких функціонує вітчизняний бізнес, негативно позначаються на фінансових показниках функціонування підприємств, не говорячи вже про соціальне спрямування або позиціонування, спонсорську підтримку вищих навчальних закладів тощо. Таке взаємопов'язане коло соціально-економічних, але слабо функціонуючих відносин позначається на негативній демографічній і соціальній статистиці країни, яка наразі існує в Україні. Для зміни умов функціонування суб'єктів соціально-економічних відносин залучаються іноземні фахівці та інвестиції. Однак ментально українці поки не визначилися

із перспективами розвитку вітчизняної економіки. Реформи здебільшого мають безсистемний або декларативний характер. Тим не менш наразі все-таки виникають нові сфери національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато праць, як вітчизняних, так і іноземних, присвячено новим галузям економіки [1–3; 5]. І це природно, адже технологічний розвиток суспільства еволюціонує. Галузевий поділ економіки є результатом історичного процесу розвитку суспільного поділу праці [4]. Розвиток суспільства й економіки, подальше поглиблення спеціалізації виробництва призводять до формування нових галузей. Водночас зі спеціалізацією і диференціацією йдуть процеси кооперації, інтеграції виробництва, що призводить до розвитку стійких виробничих зв'язків між галузями національної економіки. Постійне поглиблення галузевого поділу сприяє встановленню нових форм суспільно-економічних відносин, формуванню відповідних інститутів, окремі з яких набувають законодавчих форм.

Однак формуванню нових сфер економіки присвячено достатньо мало праць. Адже ця тема є доволі непопулярною через низьку регуляторну функцію як із боку держави, так і ринкових структур за аспектами даної проблематики. Низький рівень зацікавленості пояснюється тим, що нові форми суспільно-економічних відносин на етапі зародження та початку свого існування явно не виражені, вони не мають специфічних рис через власну тимчасову нестійкість. У період розширення меж свого існування рівень зацікавленості всіх стейкхолдерів, як і їх чисельність, зростає, формуються стійкі зв'язки, накопичується інститу-

ційна складова, укладаються формальні контакти.

Постановка завдання. Мета статті – визначити передумови ринку праці на підготовку фахівців нових сфер економіки за участю університетів. У статті зроблено акцент на альтернативних формах навчального процесу – можливостях МООС.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Передусім визначимося із категорією «нові сфери економіки». Загальновідомо, що до них відносять: виробництво, розподіл, обмін, споживання. Сфера освіти відноситься до виробництва. На нашу думку, структура сучасної економіки за сферами має такий вигляд:

Згідно з рис. 1, доцільно охарактеризувати чотири нові сфери, які поки мають прояв підсфер, але щороку збільшують свою значущість під час формування ВВП.

До формування нових сфер економіки і видів виробництва призводить подальше поглиблення спеціалізації виробництва, розвиток економіки і суспільства. Нові та спеціалізовані галузі відрізняються різним ступенем диференціації виробництва. До створення змішаних виробництв і міжгалузевих комплексів приводять процеси кооперації, інтеграції виробництва, розвиток стійких виробничих зв'язків між галузями.

Виходячи з предмету поточного дослідження щодо виявлення запитів ринку праці на підготовку фахівців нових сфер економіки та можливостей сфери освіти їх задовольнити, доцільно провести загальний аналіз сфери освіти.

Аналізуючи вибіркочку статистику, наведену в табл. 2, слід зазначити, що проблеми економічного та демографічного характеру у сфері освіти існують. Підтвердженням цьому є процеси, що від-

буваються в сьогodній освіті. За своєю суттю освіта належить цивілізації. З моменту виникнення своєї класичної форми (із часів схоластики) вона розвивалася, все більш віддаляючись від культури. За кілька століть наука освіти виробила власні позитивні цінності: раціоналізм, знання, прогрес, розум. Ці цінності довгий час слугують орієнтиром у становленні та вдосконаленні освіти. На цьому шляху утворилося і багато

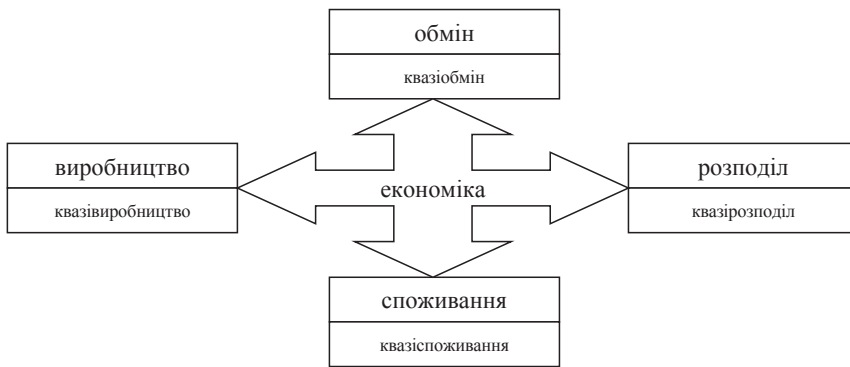

Рис. 1. Структура сучасної економіки за сферами

Таблиця 1

Характеристика квазісфер сучасної економіки

Квазівиробництво	Квазірозподіл	Квазіобмін	Квазіспоживання
військова діяльність, дистанційна освіта, квазіоптична промисловість, виробництво штучних каменів тощо	квазібезробіття, квазірозподіл дивідендів або прибутку, квазірозподіл ціни для об'єкта оцінки тощо	реципрокція, редистрибуція, квазістистема валютного курсу, квазімінова вартість, квазірента тощо	обмеження в системі виробництва, пасивне споживання, деформована споживча політика тощо

побічних негативних результатів: повна ізоляція від культури, дегуманізація науки і наукової творчості і т. д. У кінці ХХ ст. ці побічні результати прогресивного розвитку науки й освіти перетворилися на головні і стали викликом людині і людству [3].

У відповідь на численні інновації в реальному секторі економіки, практика диктує нові, більш високі вимоги у сфері освіти. Технології, які широко використовуються в Інтернет-просторі, починають показувати потенціал, допомагаючи ліквідувати ситуативні прогалини у процесах навчання. Ці технології є привабливими за рахунок зниження вартості та підвищення якості освіти. Зокрема, сучасними науковцями виявлено, що технології в освіті можуть доповнювати існуючі. Вони сприяють виникненню нових педагогічних підходів, такі як неформальне та інформальне навчання (табл. 3).

У динамічному світі часовий інтервал між навчанням та впровадженням результатів навчання постійно зменшується. Ринок праці запитує фахівців, які емоційно та фізично налаштовані на мінливі умови роботи. Фахівець може отримувати знання протягом усього життя, але запит на фахівця конкретної кваліфікації, ринку, сегменту тощо існує у визначений проміжок часу. З іншого боку, сучасна система освіти, рівень технологічних можливостей, специфічні характеристики економічної, політичної або іншої ситуації в країні, регіоні або сфері формують можливості для дистанційної освіти. Наразі стають популярними МООС (Масові відкриті онлайн-курси (Massive open online

course) як динамічна основа дистанційної освіти. Комбінуючи переваги традиційного вищої освіти зі зростаючою тенденцією МООС, представляється необхідним розширення масштабів якісної освіти, це відмінна платформа для освітньої міжнародної комунікації.

МООС дають змогу пройти навчання у викладачів провідних світових університетів, стати частиною мультинаціональної студентської групи (на дискус-форумах), отримати документ, що підтверджує успішне проходження всього курсу. Найбільші онлайн-платформи, такі як edX, Coursera та UDACITY, викладають відеоматеріали і проводять оцінювання отриманих знань. Навчання за МООС здійснюється у двох формах – х-МООС та с-МООС. Концепція х-МООС більше підходить під опис класичного відкритого онлайн-курсу. У ньому чітко визначені початок і кінець навчального процесу. До його складу входять лекції, інтерактивні тести до лекцій і форум. Крім того, студенти, як правило, повинні дотримуватися термінів, які їм пропонують адміністратори. Концепція с-МООС заснована на спілкуванні учасників і обговоренні тих чи інших тем. Концепція використовує теорію пов'язаних знань (connective knowledge), теорію про те, що навчання відбувається у зв'язаній мережею групі людей, які активно використовують блоги, вікі, соціальні мережі для пошуку знань, навчальних спільнот і людей зі схожими інтересами, щоб створювати і розвивати різні сфери знань.

МООС виявився своєрідним авангардом лібералізації сучасної освіти. Багато курсів використо-

Таблиця 2

Статистика сфери освіти України [6]

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Кількість установ/закладів сфери освіти, тис. од.	37,822	37,895	37,771	34,078	18,757
Капітальні інвестиції, млн. грн.	1818,4	2090,7	1463,5	1030,5	820,9
Індекс капітальних інвестицій, %	89,9	69,4	64,5	70,4	79,7
Індекс капітальних інвестицій (база – 2011 р.), %	-	1,15	0,8	0,57	0,45
Видатки Зведеного бюджету на освіту, млн. грн.	416853,6	492454,7	505843,8	523125,7	679793,5
Темп інфляції	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3
Частка випускників 9-х класів, які після закінчення школи продовжують навчання на I курсах ВНЗ, % від випускників 9-х класів	19,5	20,0	20,5	20,3	20,8
Кількість випускників 9-х класів, які після закінчення школи продовжують навчання на I курсах ВНЗ, ос. від випускників 9-х класів	89260	84186	80458	68824	70125
Загальна кількість випускників 9-х класів, ос.	457778	420307	392056	338696	336463

Таблиця 3

Інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти [5]

Формальна освіта	Неформальна освіта	Інформальна освіта
Курси, викладацький склад яких містить викладачів університетів, експертів і фасилітаторів, із наступним присудженням ступеня, диплому або видачі сертифікату	Акцент на процес навчання, пошук, фокус на школу. Партнерство школи/університету. Мережі по загальних інтересах, дисциплінах, інноваціях. Співтовариства практиків.	Індивідуальна, приватна. Містить: бесіди, разові лекції, навчання в родині, з друзями, читання спеціалізованих журналів, телебачення, відео. Незаплановані, випадкові бесіди, хобі, інтереси

вують гейміфікацію, що робить їх привабливими для студентів і розширює уявлення про традиційні педагогічні інструменти. Але поряд із цим існують проблеми самомотивації, знаходження часу і організованості слухачів. Багато курсів обмежені в часі: доступ до деяких матеріалів (проміжні випробування) надається лише на певний період, після закінчення якого працювати з ними вже не можна. Ще один недолік МООС – мовний бар'єр. Незважаючи на те що англійська давно визнана мовою міжнародної науки й освіти, поняття «масові» буде обмеженим відносно курсів, поки більшість із них не буде супроводжуватися хоча б субтитрами на найпоширеніших мовах. Недоліком також варто вважати актуальність, коштовність та якість деяких курсів. Не менш важливим фактором є якість курсів. Якщо на популярних платформах авторами виступають викладачі відомих університетів, то на комерційних викладачем може бути не фахова людина.

Для того щоб досягти успіху в економіці, що динамічно розвивається, на етапі накопичення знань та вмінь люди повинні не тільки володіти хорошими навичками в природничих областях, вони також повинні бути вправні в таких навичках, як критичне мислення, рішення проблем, наполегливість, співробітництво і цікавість. Занадто часто студенти в багатьох країнах по закінченні університетів не досягають цього. Сучасні дослідження в майже 100 країнах світу показують великі прогалини в окремих індикаторах успішного набуття випускниками університетів навичок – вони різняться в рівнях між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, серед країн у тій же групі доходів і всередині окремої країни для різних професій [2]. Ці прогалини є очевидними ознаками того, що занадто багато студентів не отримують якісної освіти в XXI ст. і країни не знаходять досвідченої і фахової робочої сили, яка б утворювала конкурентний ринок праці.

Розвиток еволюційної економіки має ґрунтовні підвалини, зміст яких криється в інтенсивності розвитку наукової думки, суспільному запиті та технологічних можливостей упровадження інноваційних наукових ідей. Відомо, що людство пройшло чотири технологічні революції, а саме:

VI–IV тис. до н. е. – неолітична революція: перехід від привласнюючого господарства до виробничого (скотарства та землеробства);

XVIII–XIX ст. – промислова революція: перехід від ручної праці до машинного виробництва;

середина XX ст. – науково-технічна революція: перетворення науки в продуктивну силу, яка сприяє прискоренню технологічного оновлення виробництва;

XX ст. – інформаційна революція: масове використання комп'ютерів і перехід до подачі й обміну інформацією за допомогою комп'ютерних мереж.

Друге десятиліття XXI ст. набуло рис п'ятого етапу технологічної революції, його можна назвати революцією економічної генетики. Кожний новий етап економічного розвитку супроводжується застосуванням нових машин і механізмів, використанням принципово нових матеріалів нових хімічних властивостей, нових видів енергії, освоєнням нових просторів тощо призводить, з одного боку, до спрощення прикладення фізичної сили до виробничих процесів, а з іншого – до скорочення чисельності найманої праці. Це призводить до мобільності вищої освіти відповідно до запитів ринку праці. Абітурієнт швидко реагує на мінливі зміни, які відбуваються в економіці. Відповідно, у вищій школі формуються нові спеціальності для збереження ніші специфічних послуг – навчання, передачі компетенцій, формування візії – та забезпечення економіки фахівцями, на яких оперативно формується попит.

		Контроль із боку інституціонального середовища	
		Сильний	Слабкий
Контроль із боку технічного середовища	Сильний	Банки, лікарні, організації торгівлі	Виробничі організації
	Слабкий	Організації освіти, церкви	Ресторани, спортклуби

Рис. 2. Порівняння організацій залежно від впливу технічної та інституціональної середовища [1]

Поки зацікавленість інституційних суб'єктів економіки до установ освіти залишається високою. Однак зі зростанням конкуренції, поглибленням соціально-економічної кризи підвищиться рівень кризи і в культурі, знизиться рівень фаховості випускників та проявляться інші негативні сторони економічної еволюції.

Висновки з проведеного дослідження. Відомо, що освіта являє собою розгалужену систему передачі знань від одного покоління до іншого. Освіта та наука мають своїм підґрунтям технологічні процеси. Людство пройшло чотири технологічні революції, результати яких методологічно описані наукою та впроваджено у повсякденну господарську діяльність і в освітній процес. Освітні заклади, які є технічно, фінансово та культурно більш розвинутими, мають конкурентні переваги та формують нові аналоги для конкуренції за новими категоріями відповідно до кожного конкретного етапу економічного розвитку.

У статті висвітлено проблему готовності установ сфери освіти відповідати на поточні запити ринку праці стосовно підготовки фахівців відповідно до нових тенденцій в економіці. Визначено, що проблема, в якій функціонує сфера освіти, є масовою та нерозв'язаною. Схожі проблеми існують

ють і в інших країнах світу. Але вони не мають такої специфіки, як в Україні. Національні особливості висвітленої проблеми криються у тривалих соціально-економічній, освітній та культурній кризах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Scott W.R. Richard Organizations: rational, natural and open systems. Prentice Hall, NJ: Upper Saddle River, 1998. – P. 138.
2. Гринів Л.С. Національна економіка : [навч. посіб.] / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Львів : Магнолія 2006, 2008. – 464 с.

3. Исаев В.Д. Человек в пространстве цивилизации и культуры / В.Д. Исаев. – Луганск : Світлиця, 2003. – 188 с.

4. Лавриненко Л.М. Взаємодія та взаємозв'язок ринку праці та ринку освітніх послуг / Л.М. Лавриненко // Вісник Миколаївського національного ун-ту ім. В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 9. – С. 592–596.

5. Ройтблат О.В. Новые подходы к повышению профессионализма педагогов: модель неформального образования / О.В. Ройтблат // Мир науки, культуры, образования. – 2011. – № 11. – С. 206–208.

6. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

НАПРЯМИ РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

FORMULATION OF EFFECTIVE MECHANISM ASPECTS OF STATE REGULATION FOR ECONOMIC SECTOR DEVELOPMENT MONITORING SYSTEM

У статті представлено основні результати дослідження щодо визначення напрямів розробки ефективного механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки. Одержало подальший розвиток визначення інтегрального показника якості реалізації стратегії соціально-економічного розвитку галузей за об'єктами моніторингу. Визначено організаційно-управлінську структуру дії механізму державного регулювання системи моніторингу розвитку галузей економіки. Розглянуто організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності підприємств на галузевому рівні. Доведено, що реалізація механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства можлива завдяки використанню виявленого резерву конкурентного потенціалу.

Ключові слова: моніторинг, моніторинг розвитку галузей економіки, стратегія соціально-економічного розвитку галузі, державне регулювання, конкурентоспроможність, резерв конкурентного потенціалу.

В статье представлены основные результаты исследования по определению направлений разработки эффективного механизма государственного регулирования системы мониторинга развития отраслей экономики. Получило дальнейшее развитие определение интегрального показателя качества реализации стратегии социально-экономического развития отраслей, рассчитанного по объектам мониторинга. Определена организационно-управленческая структура действия механизма го-

сударственного регулирования системы мониторинга развития отраслей экономики. Рассмотрен организационно-экономический механизм повышения конкурентоспособности предприятий на отраслевом уровне. Доказано, что реализация механизма повышения конкурентоспособности предприятия возможна благодаря использованию выявленного резерва конкурентного потенциала.

Ключевые слова: мониторинг, мониторинг развития отраслей экономики, стратегия социально-экономического развития отрасли, государственное регулирование, конкурентоспособность, резерв конкурентного потенциала.

The article presents the main results of the study on determining the formulation of effective mechanism aspects of state regulation for the economic sector development monitoring system. The integral quality index of implementation of socio-economic sector development according to monitoring objects got its further determination. The mechanism of organizational and management structure of state regulation economic sector monitoring system is defined. The organizational and economic mechanism for enterprise competitive recovery at the sector level is considered. It is proved that the implementation of the mechanism of enterprise competitive recovery is possible through the use of identified competitive potential reserve.

Key words: monitoring, monitoring of economic sectors, the strategy of socio-economic sector development, regulation, competitiveness, competitive potential reserve.

УДК 330.322

Ащаулов В.В.

здобувач

Криворізький національний університет

Постановка проблеми. Відомо, що дослідження економіки будь-якої країни ґрунтуються на системі певних показників. Інколи це тільки статис-

тичні показники, інколи – сукупність статистичних і фінансових показників або їх поєднання з іншими джерелами інформації [4, с. 96]. Моніторинг роз-